

«Mestringsteknologi»

En evaluering av Steinkjer kommunes prosjekt rettet mot barn og unges bruk av teknologi i skole, hjem og bolig.

Berit Therese Nilsen og Roald Lysø

TFoU-rapport 2018:7

Tittel : «Mestringsteknologi»
En evaluering av Steinkjer kommunes prosjekt rettet mot barn og unges bruk av teknologi i skole, hjem og bolig.

Forfatter(e) : Berit Therese Nilsen og Roald Lysø

TFoU-rapport : 2018:7

ISBN : 978-82-7732-271-1

ISSN : 0809-9642

Prosjektnummer : 2853

Oppdragsgiver : Steinkjer kommune

Kontaktperson : Eli Ringseth

Oppdragets størrelse: 135 000,-

Prosjektleder : Roald Lysø

Medarbeider(e) : Berit Therese Nilsen og Roald Lysø

Foto forside : Tegnet av Vilde på 6,5 år

Sammendrag : Kort sammendrag

Emneord : Velferdsteknologi, mestringsteknologi, brukertilpasning

Dato : Mars 2018

Antall sider : 30

Status : Offentlig el.
Unntatt offentlighet

Utgiver : Trøndelag Forskning og Utvikling AS
Postboks 2501, 7729 STEINKJER
Telefon 74 13 46 60

FORORD

Denne rapporten presenterer resultater, vurderinger og anbefalinger fra evalueringen av prosjektet «Mestringsteknologi – barn og unge med sammensatt behov». Dette har vært et evalueringsopplegg avgrenset til tre case der en har foretatt dokumentstudier og intervju av et utvalg informanter. Valg av case og informanter har skjedd i samarbeid med oppdragsgiver og oppdragsgiver har bistått med å legge til rette for gjennomføring av prosjektet og gitt tilgang til nødvendige dokumenter.

Rapporten er i all hovedsak skrevet av Berit Therese Nilsen. Roald Lysø har vært prosjektleder, deltatt i datainnsamling og i kvalitetssikring av resultat og rapport.

Rammen for prosjektet var kr 135.000,-.

Kontaktperson hos oppdragsgiver har vært Eli Ringseth som sammen med Marte Haugland har vært viktige samarbeidsparter og bidratt til at vi har lyktes med gjennomføringen.

Vi takker for samarbeidet!

Steinkjer, mars 2018

Roald Lysø
prosjektleder

INNHold

	side
FORORD	i
INNHold	ii
TABELLER	ii
SAMMENDRAG	1
1. Innledning	4
1.1 Teoretisk bakteppe	5
1.2 Problemstilling	6
2. Data/metode	7
2.1 Tema i intervjuguidene	8
2.2 Etsiske hensyn	8
2.3 Analyse	8
3. Resultater	9
3.1 Bakgrunn	9
3.2 Overordnet koordinering	10
3.3 Ulike arenaer, samme bruker	11
3.4 Behov og kartlegging	13
3.5 Innkjøp	14
3.6 Mestringsteknologi og etiske utfordringer	16
3.7 Organisering, ansvar og informasjon	18
3.8 Kompetanse og opplæring	19
3.9 Kommunikasjon i prosjektet	21
3.10 Effekter av prosjektet	21
4. Oppsummering og Anbefalinger	24
4.1 Oppsummering	24
4.2 Anbefalinger videre	26
LITTERATURLISTE	28

TABELLER

	side
Tabell 1 Intervjuoversikt	7

SAMMENDRAG

Prosjektet «Mestringsteknologi» som presenteres i denne evalueringen er et prosjekt som i stor grad bygger på tidligere erfaringer Steinkjer kommune har fått fra lignende prosjekt knyttet til voksne og eldre brukere. I dette prosjektet er imidlertid brukerne barn og unge med sammensatte behov.

Evalueringens hovedproblemstilling var «*Hvordan har Steinkjer kommunes Mestringsteknologiprojekt fungert?*»

For å besvare det overordnede spørsmålet ble det formulert følgende problemstillinger:

- a) Hvordan opplever støtteapparatet rundt brukerne situasjonen før og etter innføring av mestringsteknologi?
- b) Hvordan oppleves samhandlingen og kommunikasjonen i tiltakskjeden, hva fungerer og hva kan bedres?
- c) Har innføringen av mestringsteknologi ført til etiske utfordringer, eller har prosjektet støtt på andre utfordringer?

Prosjektets målgruppe er 1) Barn og unge i avlastningsboligen og andre ungdommer som har behov for teknologiske hjelpemidler (mestringsteknologi) for å kunne bo i egen bolig når de ønsker det og 2) Pårørende og ulike fagpersoner i Steinkjer kommune og andre aktuelle samarbeidspartnere som trenger å lære mer om muligheter for bruk av mestringsteknologi.

Prosjektet skulle dele kunnskap og erfaringer som gjøres i og etter prosjektperiode både gjennom et samarbeid med Inn-Trøndelagskommunene Snåsa, Verran og Inderøy, og ved at det gis informasjon gjennom fagnettverket.

Innføring og bruk av teknologi

Teknologiske hjelpemidler utgjør en stadig større del av støtteapparatet rundt brukere og pasienter i alle aldre både hjemme og i institusjoner, og forventes å være en del av løsningen på fremtidens omsorgsutfordringer, og studier har vist at teknologi kan redusere økningen i tjenestebehovet (Røhne, Ausen m.fl. 2016).

Innføring av teknologiske hjelpemidler gir ikke nødvendigvis bare økonomiske gevinster, men kan også gi økt kvalitet i tjenesten, øke brukernes mestringfølelse og derigjennom også bedre livskvaliteten deres (Ausen, Svagård m.fl., 2016).

Det handler ikke om én teknologi, men en myriade av produkter og teknologier og det er nødvendig å forstå flere brukeres ståsted enn kun sluttbrukers. Brukerne er omgitt av andre som også skal forholde seg til teknologien, og for at implementering og bruk skal bli vellykket må alle brukere inkluderes.

Oppsummering

Hvordan har Steinkjer kommunes Mestringsteknologiprojekt fungert?

Prosjektet har fungert godt, er preget av å bygge på tidligere erfaringer og er både planlagt og gjennomført med god styring og kommunikasjon mellom de mange involverte partene.

Hvordan opplever støtteapparatet rundt brukerne situasjonen før og etter innføring av mestringsteknologi?

Det varierer i hvor stor grad dette prosjektet har endret livssituasjonen til brukerne. For to brukere kan vi konkludere med at situasjonen på flere områder er bedret etter innføringen av mestringsteknologien. Teknologi knyttet både til kommunikasjon, tid og struktur og GPS-sålene ble trukket frem som hjelpemidler som på ulike måter senket friksjonen i samhandlingssituasjoner, i stor grad bedret brukernes forståelse av og toleranse for overganger og ventesituasjoner, og førte til større mestring og selvstendighet for brukerne.

Hvordan oppleves samhandlingen og kommunikasjonen i tiltakskjeden, hva fungerer og hva kan bedres?

Informantene melder gjennomgående om god kommunikasjon i prosjektet. Særlig trekkes kommunikasjonen med foreldrene frem som både viktig og god fra skolene og avlastningsboligen. Det er også flere som understreker at det er foreldrene som har «siste ord» når det gjelder prioriteringer og avgjørelser som angår barnet, og understreker at de må holdes oppdatert. Skolene er den minst integrerte av de tre arenaene, og det understrekes samtidig fra samtlige hold at dette er uheldig. Spredning av erfaringer fra prosjektet er formidlet i flere kanaler. Økt kommunikasjon har gitt bedre samarbeidet med hjelpemiddelsentralen.

Har innføringen av mestringsteknologi ført til etiske eller andre utfordringer?

Det er nær sagt åpenbart (og gjort rede for i avsnitt 3.6), at det vil være etiske utfordringer knyttet til et prosjekt som er rettet mot barn og unge med sammensatte behov, men de involverte i prosjektet er erfarne og godt kjent med reglement og rutiner rundt de fleste forhold. Særlig er foreldrene i dette prosjektet en ressurs som er bevisst betydningen av personvern for denne brukergruppa. Det er samtidig i alles interesse å gi brukerne hjelpemidler de vil ha nytte av, og avveining er gjort mellom nytten av hjelpemidler og mulige personvernutfordringer.

Det er enighet på alle arenaer om at brukernes behov er det viktigste.

Anbefalinger

Avlastningsboligen

Vi vil anbefale en noe større oppmerksomhet rundt selve boligen, og mestring hos brukerne av ulike teknologier i boligen som kan gi større selvstendighet med tanke på at de skal flytte i egen bolig på litt sikt.

Barn og unge, andre behov og løsninger

Prosjektet har vært tydelig på at barn og unge har andre behov enn voksne og eldre, og at det derfor må jobbes annerledes med å finne løsninger enn hos eldre brukere av velferds-/mestringsteknologi. Vi anbefale at en viderefører dette, både gjennom å ferdigstille behovskartleggingskjemaset, og prøver det ut i større omfang.

Gjennomgående integrering av alle arenaer

Vi anbefaler å sørge for at hjem, avlastningsbolig og skole er integrert i hele prosessen og koblet sammen både når gjelder behovskartlegging, valg av mestringsteknologi og utprøving/evaluering. Tilrettelegging for dette krever kjennskap til lovverk, rutiner og nettverk innenfor både helse- og oppvekstsektoren.

Ikke teknologi isolert

Prosjektet har synliggjort at en vellykket innføring av mestringsteknologi ikke dreier seg om teknologi isolert sett. Hvorvidt en teknologi fungerer etter hensikten er avhengig av at selve hjelpemidlet virker, men for at en innføring skal være vellykket må teknologien også fungere i systemet rundt brukeren. Konteksten teknologien skal brukes i, og hvem som skal bruke den, er med andre ord avgjørende for om teknologien fungerer. Vi vil anbefale en videre bevissthet rundt en slik kontekstuell tilnærming videre i prosjektet.

Felles plattform eller unik teknologi?

I evalueringen har vi sett en tydelig todeling i type teknologi, enten teknologi basert på allment tilgjengelige plattformer, som iPad eller Android-telefoner, eller så er teknologien et hjelpemiddel spesielt utviklet for å møte ett bestemt behov. Denne todelingen er et utgangspunkt man må ta hensyn til når man skal finne det hjelpemidlet som best møter brukerens behov. Optimal behovsdekning er viktig, men like viktig er systemet rundt brukeren og konteksten hjelpemidlet skal brukes i.

Bruker i sentrum

Dette prosjektet har på mange områder og fra mange informanter understreket budskapet om at bruker skal være i sentrum. Det har vært et prinsipp i organiseringen av prosjektet, hvem som er deltakende, hvilke teknologien som skal anskaffes, hvilke behov som skal møtes og hvilken kompetanse som trengs. Det er trolig en sentral suksessfaktor, og mye av grunnen til at både foreldre og ansatte i bolig og skole ser nytten i dette prosjektet og er så positive til effektene.

1. INNLEDNING

Steinkjer Kommune gjennomførte i løpet av en fireårsperiode prosjektet "Velferdsteknologisk laboratorium 2012-2015" med fokus på kunnskapsutvikling og spredning av velferdsteknologiske løsninger i kommunen og regionen. Dette var i hovedsak rettet mot voksne og eldre. Prosjektet pekte bl.a. på organisatoriske og prosessuelle utfordringer i forhold til å implementere velferdsteknologi, både når det gjelder kunnskapsoverføring, spredning av informasjon, behovskartlegging, oppfølging og atferdsendring blant brukere, pårørende og ulike fagpersoner.

Prosjektet «Mestringsteknologi» som presenteres i denne evalueringen er et prosjekt som i stor grad bygger nettopp på disse erfaringene, men hvor brukerne er barn og unge med sammensatte behov. Deltakelsen i prosjektet omfatter et utvalg av brukere av Avlastningsboligen for barn og unge (i alderen 10 – ca. 18 år) for utprøving av teknologi på tre ulike arena: hjem, skole og avlastningsbolig. Fra 2017 velger kommunen å benytte begrepet "Mestringsteknologi" når man snakker om teknologiske løsninger for barn og unge, da det oppfattes som et mer dekkende begrep.

Prosjektgruppen har foretatt hjemmebesøk med kartlegging av behov, søkt på aktuell velferdsteknologi fra NAV Hjelpemiddelsentral, kjøpt inn og gjort avtaler med leverandører om utprøving og lån av velferdsteknologi. Videre er det lagt opp til tett oppfølging ved utprøving. Utprøving har skjedd på alle tre arenaer, hjemme hos bruker, i skole og i avlastningsbolig. Prosjektgruppen har gitt informasjon og opplæring til samarbeidspartnere som inkluderer foreldre/foresatte, ansatte i skole og i avlastningsboligen. Gjennom hele prosjektperioden har de involverte hatt fokus på å legge til rette for videre oppfølging av brukerne også etter at prosjektet er avsluttet.

Prosjektet skal dele kunnskap og erfaringer som gjøres i og etter prosjektperiode både gjennom et samarbeid med Inn-Trøndelagskommunene Snåsa, Verran og Inderøy, og ved at det gis informasjon gjennom fagnettverket.

Prosjektets målgruppe er 1) Barn og unge i avlastningsboligen og andre ungdommer som har behov for teknologiske hjelpemidler (mestringsteknologi) for å kunne bo i egen bolig når de ønsker det og 2) Pårørende og ulike fagpersoner i Steinkjer kommune og andre aktuelle samarbeidspartnere som trenger å lære mer om muligheter for bruk av mestringsteknologi.

1.1 Teoretisk bakteppe

Teknologiske hjelpemidler utgjør en stadig større del av støtteapparatet rundt brukere og pasienter i alle aldre både hjemme og i institusjoner, og forventes å være en del av løsningen på fremtidens omsorgsutfordringer (Aardalen, Moen og Gjevjon, 2016), og studier har vist at teknologi kan redusere økningen i tjenestebehovet (Røhne, Ausen m.fl. 2016). Et tilrettelagt botilbud er en viktig del av dette støtteapparatet rundt brukerne, og vil på sikt både kunne gjøre brukere mer selvstendige, gjøre det enklere for pårørende å komme på besøk både fysisk og virtuelt og i tillegg fasilitere for kommunikasjon mellom pårørende og ansatte (Ausen, Lauvsnes og Konstante, 2015).

Det er imidlertid den eldre andelen av befolkningen som har vært i fokus fra forskningshold, og det er derfor svært viktig at bruken av denne typen hjelpemidler også til barn og unge blir viet oppmerksomhet. Det er ikke nødvendigvis overførbar kunnskap mellom ulike aldersgrupper, og som Dawe (2006) påpeker, heller ikke mellom ulike diagnoser eller typer av funksjonshemninger. Videre kritiserer han eksisterende forskning for kun å fokusere på om teknologien er vellykket eller mislykket, ikke på hvordan teknologien brukes, brukertilfredshet, om teknologien faktisk fungerer etter intensjonen og på tilknyttede prosesser, som for eksempel implementering. Dette prosjektet har imidlertid hatt fokus nettopp på slike aspekter, og kan derfor bidra med kunnskap som bør være relevant for mange.

Innføring av teknologiske hjelpemidler gir ikke nødvendigvis bare økonomiske gevinster, men kan også gi økt kvalitet i tjenesten, øke brukernes mestringsfølelse og derigjennom også bedre livskvaliteten deres (Ausen, Svagård m.fl., 2016). Sosiale relasjoner kan også påvirkes positivt av bruk av enkelte typer av hjelpemidler, og forskning på ungdommer med funksjonsnedsettelse viser at tilgjengelig og brukbar teknologi fremmer «individuelle valgte identiteter» fremfor en «sosial tilskrevet identitet» (Söderstrøm, 2016:99). Dersom teknologiene kan bidra både til mestring og til en positiv selvutvikling er det et sentralt poeng. I følge Dawe (2006) som har gjort et studie på teknologiske hjelpemidler blant unge voksne i USA, er forventningene hos brukere og deres pårørende ofte store knyttet til denne type hjelpemidler. Økt trygghet, uavhengighet, sosial påkobling, og hjelp til overganger er felt hvor teknologien antas å kunne spille en rolle.

Som blant annet Branstad (2015) påpeker handler ikke dette om én teknologi, men en myriade av produkter og teknologier. Det er i tillegg nødvendig å forstå flere brukeres ståsted enn kun sluttbrukerens, siden brukerne er avhengig av ha kompetanse på teknologien rundt seg. De er omgitt av andre som også skal forholde seg til teknologien, og for at implementering og bruk skal bli vellykket må alle brukere inkluderes. Det mangfoldet som fins av produkter og teknologier kan være krevende å holde seg orientert om for kommunene, som ofte mangler kompetanse knyttet til innkjøp (Branstad, 2015).

Å definere «mestringsteknologi» er etter hvert en utfordring, ettersom «vanlig» teknologi i stadig større grad enten erstatter eller samspiller med tekniske hjelpemidler. Her foregår utviklingen svært raskt, og standard teknisk utstyr, kanskje særlig iPad og iPhone, er i stadig større grad plattformer for apper og annet utstyr som har hjelpemiddelfunksjoner. Skillet mellom hjelpemidler og «vanlig» teknologi er dermed utflytende, noe som gir brukerne mange fordeler, men som kan gi systemet rundt utfordringer.

Kurtze og Hem (2009) understreker at en vellykket prosess for å finne riktige hjelpemiddel er kjennetegnet av å ha brukeren i sentrum for en lang rekke tiltak, både utredning, målsetting, utprøving, søknader og tilpasning. De peker samtidig på at det er gjort lite forskning på hjelpemiddelformidling i norsk sammenheng, og det kan derfor være mye å hente på dette feltet. I Mestringsteknologiprojektet til Steinkjer kommune er det lagt ned mye arbeid i behovskartlegging og prosessen med å velge hjelpemiddel, og kanskje særlig interessant er det tette samarbeidet med hjelpemiddelsentralen og koblingen mellom flere arenaer som er sentrale i brukernes liv.

1.2 Problemstilling

Denne evalueringens hovedproblemstilling er: *hvordan har Steinkjer kommunes Mestringsteknologiprojekt fungert?*

For å kunne besvare det overordnede spørsmålet har vi formulert noen underproblemstillinger som er mer spisset:

- d) Hvordan opplever støtteapparatet rundt brukerne situasjonen før og etter innføring av mestringsteknologi?
- e) Hvordan oppleves samhandlingen og kommunikasjonen i tiltakskjeden, hva fungerer og hva kan bedres?
- f) Har innføringen av mestringsteknologi ført til etiske utfordringer, eller har prosjektet støtt på andre utfordringer?

For å svare på de ulike problemstillingene har vi i prosjektet samlet data fra informanter som representerer tre av hovedarenaene til brukerne i prosjektet, i tillegg til informanter fra hjelpemiddelsentralen, prosjektgruppa og styringsgruppa. Spørsmålene vi har stilt har i grove trekk dreid seg om informantenes oppfatninger og erfaringer med prosjektet, og om forhåpninger eller ønsker om utviklingen fremover, mer spesifisert om tema som: behovskartlegging, innkjøpsrutiner/valg av teknologi, rutiner og prosedyrer i tiltakskjeden, kommunikasjon/samarbeid, utprøving, implementering og effekter, kompetansebehov/opplæring og kunnskap- og erfaringsoverføring.

2. DATA/METODE

Datainnsamlingen har foregått gjennom intervjuer av informanter som er valgt ut i samarbeid med oppdragsgiver. Oppdragsgiver har bistått med å legge til rette for gjennomføring av evalueringen gjennom kontaktinformasjon og tilgang til nødvendige dokumenter.

Innsamling av data har i all hovedsak foregått gjennom kvalitative intervjuer. Intervjuene har vært både individuelle og i grupper, og har foregått både på Skype, telefon og gjennom fysiske møter. Ulike intervjuguider ble utarbeidet til intervju med foreldre/foresatte, til gruppeintervju med prosjektgruppa, til gruppeintervjuer med ansatte i skolen, til individuelt intervju med hjelpemiddelsentralen og til individuelle intervju med medlemmer av styringsgruppa.

Tabell 1 Intervjuoversikt

Intervjuoversikt	Individuelle intervju	Gruppeintervju	Totalt antall intervju
Foreldre/foresatte	3		3
Ansatte skole		2	2
Ansatte avlastningsbolig		1	1
Prosjektgruppa		3	3
IKT-ansvarlig	1		1
Ansatte hjelpemiddelsentralen	1		1
Medlemmer styringsgruppa	2		2
Sum antall intervjuer	7	6	13

Informantene ble kontaktet og forespurt om de ville stille til intervju, og enten samtidig eller i forkant av intervjuet informert kort om hvem TFoU er og hvilket oppdrag vi har i denne sammenhengen.

Det ble gjort opptak av enkelte intervjuer, etter å ha avklart av informantene var komfortable med det. Noen informanter ønsket ikke at det ble gjort taleopptak, og i de fleste intervjuene ble transkribering gjort simultant uten opptak.

2.1 Tema i intervjuguidene

Avhengig av hvem informantene var og hvilken funksjon de har i prosjektet, ble intervjuguidene tilpasset intervjuet.

Intervjuene startet med at informantene sa hvem de var, hvilken arena de hører til, og hvilken tilknytning til eller rolle de har i prosjektet. Videre ble informantene spurt på litt ulike måter om sin konkrete deltakelse i prosjektet, hvem de har kommunisert med, hva de synes fungerer i prosjektet, hva de ser på som utfordrende og hvilke erfaringer de ønsker skal videreføres. Informanter som har erfaringer med de ulike teknologien ble spurt om det.

2.2 Etske hensyn

Etske hensyn er alltid viktig i forskningssammenheng, og et sentralt punkt er informert samtykke (Thagaard, 2004). Informantene ble spurt i forkant av intervjuene om de ville stille til intervju, og samtidig eller i starten av intervjuet ble det informert, enten skriftlig eller muntlig, om hvem TFoU er, og hvilket oppdrag vi hadde i denne sammenhengen. Alle informantene har signert et samtykkeskjema.

Dersom det ble benyttet navn i intervjuene ble de fjernet fra transkripsjonene, det samme gjelder stillingskategorier som er identifiserende. Evalueringen vil ikke knytte utsagn direkte til personer, og det er ikke evalueringens hensikt å knytte erfaringer til enkeltpersoner eller isolerte hendelser.

Personlige opplysninger om brukere i prosjektet vil ikke bli formidlet på noe måte som kan identifisere bruker. Det ble også spesifisert i intervjuene at vi i dette prosjektet ikke ønsker opplysninger som kan identifisere brukerne.

I de tilfellene hvor intervjuene ble tatt opp ble taleopptakene slettet umiddelbart etter transkribering var gjort.

2.3 Analyse

Heller enn å snakke om en kvalitativ analyse og fortolkning av data, har en i evalueringsarbeidet systematisert, organisert og syntetisert data etter tema og hva denne kunnskapen kan brukes til av vår oppdragsgiver. Utfordringer i slike prosjekt er ofte at det, når så mange aktører er involvert, med ulike tilnærminger, behov og erfaringer, blir utfordrende å sammenstille informasjonen til en håndterbar størrelse. TFoU har i arbeidet med denne rapporten forsøkt å formulere denne kunnskapen kort og konsist, og konkretisert råd og anbefalinger.

3. RESULTATER

Dette avsnittet presenterer en tematisk oppsummering av informasjonen som ble gitt i intervjuene. Dataene er gruppert og presenteres etter tema, hvor hvert tema er belyst fra flere nivå og arenaer.

«Det er et bra tiltak for våre type brukere, og vi er informert og involvert. Dette er fremtida så vi må bare henge med. Varme hender erstattes av teknologi. Maskiner forteller deg hva du skal gjøre ... for denne brukergruppa er det bra» (sitat fra informant).

Dette sitatet fra en av informantene representerer i stor grad holdningene til de involverte i prosjektet, særlig fra helse- og omsorgssida. Samtlige informanter er opptatte av at brukerne i prosjektet skal få best mulig hjelp, og ser at teknologi, i kombinasjon med andre tiltak, kan være en god løsning på flere utfordringer. Fra skolehold er de i tillegg opptatt av hvordan teknologi kan føre til mer læring og et større fokus på kognitive aspekter hos brukerne.

Noen av deltakerne i prosjektet har gitt seg underveis, andre har uttrykt skepsis, og enkelte innkjøp har vist seg å ikke fungere i henhold til planen. Samtidig er informantene samstemte i at på de fleste områder har prosjektet lyktes. Det rapporteres om velvilje, engasjement, mye godt samarbeid, kreativitet og positivisme, dyktig prosjektledelse og prosjektmedarbeidere. En viktig anerkjennelse ligger i å innse at slike prosjekt vil koste ekstra innsats og man må tolerere at ikke alt fungerer med en gang. De som var nærmest utprøvingssituasjonen berømmes.

3.1 Bakgrunn

Bakgrunnen for prosjektet var tidligere prosjekt hvor kommunen hadde arbeidet med kartlegging og teknologier til voksne brukere. Dette er et tema det jobbes aktivt med fra de involverte kommunene, og man er klar over at fremtidens omsorgsbehov i nær fremtid må dekkes ved hjelp av en kombinasjon av teknologi og menneskelig omsorg.

Fokus i prosjektet har vært på interne behov og rutiner og har inkludert fem aktive familier, hvorav tre er intervjuet i denne evalueringen. Prosjektet har undersøkt hvordan ulike behov kan dekkes på tre ulike arenaer som er sentrale i brukernes liv: hjemme, i avlastningsbolig og på skolen. Barn og unge i prosjektet har ulik funksjonsproblematikk med utfordringer på alle tre arenaer, og prosjektet har som mål å gjøre hverdagen deres, inklusive fritid, enklere. Å minimere utenforskap og øke mestring er uttalte målsetninger, og et viktig aspekt av dette er å prøve ut hjelpemidler til tilvenning og innredning av egen bolig når de unge skal flytte.

I tillegg til brukernes mestring, er det helt klart et samfunnsøkonomisk perspektiv i satsningen på mestringsteknologi, ettersom man da kan frigjøre arbeidskraft på noen områder.

Tjenestedesignet er ikke helt ferdigstilt, men man jobber både i prosjektet og for øvrig etter en overordnet målsetning om å ha bruker og brukerens behov i sentrum, og sørge for at brukeren opplever en helhetlig tilrettelegging fra omgivelsene. Ved avlastningsboligen har hver bruker en ansvarsgruppe med hver sin koordinator som har ansvar for samordning. En vellykket organisering av dette tjenestetilbudet krever god og grundig behovskartlegging på de tre arenaene, tilrettelegging for gode overganger og god flyt i kommunikasjon mellom ulike instanser og på tvers av de arenaen brukeren er på.

Prosjektet har en målsetning om å spre kunnskapen prosjektet genererer slik at flere i kommunen og samarbeidskommunene kan dra nytte av den, og har i den forbindelse informert på rektormøter, gjennom etablerte nettverk og i andre sammenhenger.

De generelle tilbakemeldingene på prosjektet fra informanter fra de ulike arenaene er i all hovedsak svært positive. Alle er svært positive til initiativet, ser at brukerne åpenbart har positivt utbytte av teknologien og er enige i at dette er en utvikling man må være en del av. Samtidig er det noen innvendinger og forslag til forbedringer som presenteres videre i evalueringen som en eventuell videreføring av prosjektet kan ta med seg.

3.2 Overordnet koordinering

Prosjektet var i utgangspunktet Steinkjer kommune sitt, men tidlig i prosjektperioden ble det klart at dette også var interessant for de andre samarbeidskommunene, Snåsa, Verran og Inderøy som da ble med i prosjektet. Styringsgruppa har fungert som støttespiller og initiativtaker i forhold til aktiviteter ute i felten og sørge for koordinering og samarbeid kommunene imellom, samt å komme med ideer på løsninger fra kommunens side. Flere av hjelpemidlene er prøvd ut parallelt i samarbeidskommunene.

Flere informanter fra prosjekt- og styringsgruppa nevner at involveringen av skole/oppvekst ikke var tilstrekkelig i oppstarten, og at man kanskje ikke var helt bevisste hvor avhengige prosjektet var av at alle arenaen hadde en jevnbyrdig deltakelse. I tillegg har det i prosjektperioden vært tre ulike oppvekstsjefer. Det har variert hvor mange som har deltatt i styringsgruppemøtene, noen har møtt hver gang og noen av og til. De gangene skole/oppvekst deltok var de veldig positive, og skolene har vist mye god vilje. Med mer ressurser til skolen i prosjektet, kunne de fått mer utstrakt erfaringsutveksling, et større eierforhold, og det kunne ført til mer utprøving. En mulighet hadde vært å kople rektorer tettere til prosjektet.

Behovet for å knytte IKT-kompetanse til denne type innkjøp er en av erfaringene prosjektet har løftet frem. Samtidig er det også pekt på behovet for god nettilgang for at flere av hjelpemidlene skal fungere. Det gjelder både innad på arenaene og dersom hjelpemidler også skal kunne brukes utenfor arenaene (på aktiviteter og turer for eksempel). De planlegges for tida mye interkommunalt samarbeid knyttet til teknologi og nettilgang på tvers av kommunene, kanskje særlig kjent er DigInn-prosjektet, noe dette prosjektet har vist at det er et behov for.

Avlastningsboligen har hatt en rolle som laboratorium eller utstillingsvindu for ulike teknologier i prosjektet. Tanken var at alle interesserte i de kommunene som er med i prosjektet, både foreldre/foresatte og andre som jobber med lignende brukere skulle bruke boligen for inspirasjon og opplæring. Det har til en viss grad fungert i henhold til intensjonene, men flere i prosjektet rapporterer at trykket med hell kunne vært større på denne funksjonen. Gjennom å demonstrere ulike hjelpemidler i boligen, kan andre arenaer nyte godt av deres erfaringer og selv gå til anskaffelse av hjelpemidler som har vist seg å fungere godt.

Det interkommunale samarbeidet blir på generell basis trukket frem som viktig i regionen, og jo flere som kan dra nytte av erfaringer som gjøres i dette prosjektet jo bedre. Flere aktører kan involveres gjennom gode rutiner, og gjennom å spre engasjement og kompetanse. Tydeliggjøring av hvor ansvaret bør ligge, etablering av gode rutiner for logistikk, kommunikasjon og informasjon, gjennom å bruke kanaler som sosiale medier og være åpne for spørsmål, kan spre kompetansen. Dette må befestes i organisasjonene og i det politiske miljøet, og kan potensielt gi store besparelser på enkelte teknologier.

3.3 Ulike arenaer, samme bruker

Prosjektet bygger på tidligere erfaringer med at barn og unge ofte trenger tid på å venne seg til ting, at de kan ha uforutsigbare utfordringer, og ha veldig mange å forholde seg til på ulike arenaer. Å skulle forholde seg til barnehage, skole, hjelpere på fritid, avlastningsbolig og foreldre hjemme representerer en kompleksitet som er sett i prosjektet. Det er derfor tatt grep for å involvere både hjem, avlastningsbolig og skole.

Det er videre tatt høyde for at brukerne ikke nødvendigvis har identiske behov i avlastningsbolig, hjem og på skolen, og det er derfor initiert et tettere samarbeid mellom arenaene. I tillegg er de tre arenaene omfattet av ulike lovverk, det er ulik kompetanse på de som støtter brukerne, og det er ulike ressurser knyttet til brukerne. Denne evalueringen har også gitt en påminnelse om at heller ikke utfordringer og målsetninger på de tre arenaene nødvendigvis er like.

Informanter fra de tre arenaene har stort sett snakket ut ifra sitt ståsted, men har nevnt forhold knyttet til andre arenaer hvor det har vært relevant. I stor grad tegnes et sammenfallende bilde av graden av involvering av de tre arenaene: prosjektgruppa og

foreldre er svært involvert, resten av de ansatte på boligen noe mindre involvert og representanter/ansatte på skolen er i nokså liten grad involvert.

Det at foreldre er sterkt involvert er noe alle trekker frem som svært ønskelig og positivt, og foreldrene har i dette prosjektet lagt godt til rette for bruken av de verktøyene som er valgt ut. Videre er foreldre opptatt av at personvernet til barna blir godt ivaretatt og følger dette nøye opp. Dette er hensyn som er sterkt gjeldende kanskje særlig knyttet til hjelpemidler basert på GPS-teknologi og kommunikasjonsverktøy. Foreldre til barn med hjelpemiddelbehov har ofte erfaringer fra kortvarige prosjekt som krever mye innsats fra dem, men hvor støtten faller fra ved prosjektslutt. I dette prosjektet har det vært et bevisst mål ikke å videreføre en slik praksis.

Det presenteres i liten grad som problematisk at ikke alle ansatte ved avlastningsboligen er like involvert eller deltakende i behovskartlegging og prioriteringer. Ansatte ved avlastningsboligen er positive til prosjektet, og rapporterer å bli tilstrekkelig informert på personalmøte og teammøter. Avlastningsboligen fungerer som hospiteringsbolig i dette prosjektet, så andre som er interesserte i teknologien både i Steinkjer og de andre samarbeidskommunene kan komme på besøk og selv vurdere hvilke hjelpemidler som kan være aktuelle og se hvordan de fungerer. Det vurderes som positivt fra de ansatte at boligen har en slik funksjon, siden det har ført til flere hjelpemidler, noe brukerne tjener på.

«Men vi er heldige som er visningsbolig, det er positivt - særlig for brukerne» (sitat fra informant).

Teknologien bør følge brukeren og ikke institusjonen, og betydningen av teknologisk overføring ved endringer og overganger er understreket også fra skolehold. Skolene har en koordinator, men det meldes fortsatt om utfordringer knyttet til overføringer av teknologi. Det trengs mye tid for å innføre og høste fruktene av slike teknologier, og det kan ta lang tid før brukeren er tilvent.

Samarbeid og samhandling mellom institusjoner og arenaer bør forankres, i tillegg til kommunikasjonen innad i de ulike institusjoner og arenaer. Flere nevner betydningen av å etablere mindre og fast bemannede grupper rundt brukeren, noe som sentrerer kompetansen mer. I skolen følges som regel brukerne av de samme lærerne og assistentene og har tydelig definerte målsetninger knyttet til læringsplaner. Tilsvarende i avlastningsboligen er ansvarsgrupper rundt den enkelte bruker.

Som en følge av det har noen utfordringer knyttet til relevansen av hjelpemidlet i skolen vist seg. Der de ansatte ikke ser relevansen eller nytten av teknologien vil hjelpemidlet heller ikke bli brukt. Det er enighet fra alle hold om at skolen som arena er minst inkludert, og det er samtidig også stor enighet om at dette er uheldig. Skoleinformantene er positive til deltakelse og en større grad av inkludering i prosessen

både med tanke på å kartlegge behov og i forkant av valg av hjelpemiddel. En større deltakelse fra skolen som arena kunne ført til en bedre ivaretagelse også av de kognitive aspektene hos brukerne, med læring og hjelpemidler knyttet til læring mer i fokus. Dette er noe også foresatte er opptatt av. Samtidig bør man være konsekvente og tenke gjennomgående på bruken av de ulike hjelpemidlene. En workshop hvor både ansatte i skole og helse- og omsorgstjenesten kunne møtes for å formidle hverandres ståsted til hverandre ble foreslått som et mulig tiltak. Alle involverte kommuniserer en tydelig målsetning om å gjøre en god jobb og signaliserer en felles interesse i og ansvar for å sørge for gode lærings- og mestringsforhold på alle arenaer.

3.4 Behov og kartlegging

Når informantene her snakker om mestringsteknologi er utgangspunktet, som med velferdsteknologi, teknologiske hjelpemidler. Det som i all hovedsak er annerledes når vi snakker om mestring- versus velferdsteknologi, er brukerens alder og kompetanse, at det som regel skal brukes på flere arenaer og at flere samarbeidspartnere er involvert.

En bruker på 10 år har ofte en helt annen erfaring med teknologi enn en på 80, samtidig som det for en ung bruker kan være lettere å «rote seg bort» i teknologien. Det bør derfor som regel være begrensninger på tilgang og bruk. Når det skal velges ut et hjelpemiddel for struktur for eksempel, er det hensiktsmessig å vurdere om bruker lett kan bli distraheret. Et program på iPad som fører til et ekstra ikon kan være nok til at fokuset mistes, og et annet hjelpemiddel bør heller velges.

For å lykkes i å finne de beste hjelpemidlene er god kartlegging det viktigste, og det veiledes også i hva det er viktig å kartlegge. Kartlegging bør dreie seg om behov knyttet til arena, og eventuelle problemer eller utfordringer. Er det eksempelvis oppmerksomhet og konsentrasjon som er utfordringen så bør det ikke velges hjelpemidler som kan virke forstyrrende.

Noen av brukerne i dette prosjektet trenger oppfølging på det meste, som språk, aktiviteter, hygiene og har behov for mye forutsigbarhet. En av hovedutfordringene ble imidlertid identifisert som det å forstå tid. Hjelpemidler eller teknologi som kunne hjelpe til både med å forstå tid og føle en form for kontroll på det med tid ble antatt både å kunne gi mestring, samt forenkle hverdagen til brukerne og de rundt brukerne. I tillegg ble struktur og kommunikasjon valgt ut som hovedpunkter, og mange av utfordringene er knyttet til overganger.

Prosjektgruppa har utarbeidet en mal til behovskartlegging til barn som er benyttet i dette prosjektet. Den tar hensyn til de ulike behovene barn og unge har og er veldig annerledes enn maler brukt til voksne og eldre. Prosjektet har vist at noen må ha ansvar for kartleggingen, men noen bør også sørge for at behovene til barn og unge følges opp når de endres. Både hvem som har ansvar for kartlegging på ulike arenaer og hvem som

har ansvar for oppfølging bør være tydelig for alle involverte parter, og både hjem, skole og avlastningsbolig bør være involvert. Det er påpekt at kognitive vansker og behov kanskje i mindre grad er hensynstatt i behovskartleggingen, og at det i større grad bør inn i kartleggingen. Det er også foreslått at Fysio-ergo bør komme med innspill på behovskartleggingen.

Tilbakemeldingene fra informantene fra hjem og avlastningsbolig er unisone i at teknologien i stor grad matcher brukernes behov og funksjonsnivå. Eksempelvis er det for noen av brukerne som har kommunikasjonsutfordringer uproblematisk å trykke på en iPad eller et annet hjelpemiddel som har lyd, tekster og bilder. Andre som har språklige utfordringer kan skrive på telefonen. Hver og en har fått utstyr som matcher sitt behov. Det er også eksempler på feilinnkjøp i prosjektet, men av de teknologiene som har blitt tatt i bruk er tilbakemeldingene positive. Skolene har i større grad rapportert at behovene der er annerledes og at teknologiene ergo ikke nødvendigvis matcher like godt. De har derfor valgt å ikke ta i bruk noen av hjelpemidlene, og bruker noen av dem annerledes enn på de to andre arenaene.

3.5 Innkjøp

For større innkjøp på kommunalt nivå er det gode rutiner. Ansvar for innkjøp og vedlikehold i dette prosjektet har vært tett på prosjektleder, og gode strukturer rundt disse rutinene er ikke helt ferdig etablert. Gode administrative rutiner er generelt vanskeligere å få etablert på innkjøp hvor det er individuelle behov som skal dekkes og hvor det ikke er mulig å standardisere.

Utgangspunktet i dette prosjektet er at brukeren skal bli hjulpet, og at verktøyet bør følge brukeren heller enn å følge institusjonen. Hjelpemidler til barn og unge med sammensatte utfordringer kjøpes enten inn direkte av kommunen eller de er på utlån fra hjelpemiddelsentralen. Hjelpemiddelsentralen har vært samarbeidspart i prosjektet og er kontaktet i enkeltsaker. Kontakten med hjelpemiddelsentralen har vært tettere enn vanlig og som en følge har det vært lettere å ta kontakt direkte på telefon og både veilede og få veiledning. Det understrekes at kontakten har gått begge veier. Behovskartleggingsskjemaet har vist seg svært nyttig i prosessen, og dersom skjemaet har virket ufullstendig har hjelpemiddelsentralen tatt direkte kontakt. Hjelpemiddelsentralen er brukt mye mer aktivt og mer som er drøftingspartner enn det som er vanlig prosedyre, og i dette er det også mye læring for ansatte på hjelpemiddelsentralen, siden de jo sjeldent ser brukerne eller vet hvordan det går i ettertid. Med dette prosjektet er hjelpemiddelsentralen også involvert i oppfølging av bruken av hjelpemidlene i ettertid, og får konkrete tilbakemeldinger. Fra hjelpemiddelsentralens hold oppleves det som svært positivt å få «følge» hjelpemidlene ut i bruk, så de får se hva som kan være både utfordringer og gevinster i ulike kontekster. Det gir dem en kompetanse også andre vil ha nytte av.

Innkjøpskompetanse blir fremhevet som viktig av flere informanter. Teknologien utvikles så fort at det ikke er mulig å ha oversikt over alt som tilbys for ulike behov. Relativt få av informantene har vært involvert i selve innkjøpsprosessen, og på spørsmål om de hadde innspill til innkjøp svarte flere at det var vanskelig på grunn av at de ikke visste hva som fantes. Dette kan være utfordrende også på kommunalt nivå, hvor man i tillegg til den enkeltes behov også skal sørge for å koordinere bruk og kompetanser. Kommunikasjonen mellom de som kartlegger og kommuniserer behov og de som skal velge og kjøpe inn hjelpemidler er sentral. I dette prosjektet har man erfart betydningen av IKT-kompetanse i innkjøpsprosessen. Gjennom en IKT-rådgiver i prosjektet fikk man inn en kompetanse som gjorde det enklere å gjøre innkjøp som var compatible med andre teknologier, man slapp å bli «overbevist» av flinke selgere, man kunne enklere finne løsninger i eksisterende teknologi og man har kompetanse på innstallering og bruk av hjelpemidlene.

På den ene siden kan det argumenteres med at det beste er om en felles løsning kan brukes der det fins. Hjelpemiddelsentralen stiller alltid først spørsmålet om standard programvare kan brukes først. Det kan gjøres mye med standard programvare, og det er mange fordeler ved å bruke samme plattform til flere hjelpemidler og flere brukere. På den måten kan man velge teknologi ut ifra hva som allerede fins og er kjent for de involverte partene (iPad, Windows365, interaktive Whiteboards etc.). På Steinkjer skole får alle nå en iPad når de begynner i første klasse, og ved å bruke iPad også som plattform for å dekke individuelle behov kan man både slippe ekstra opplæring av brukeren og de rundt, og samtidig slipper man stigmatisering av enkeltindividet. Når alle har det betraktes det ikke lenger som et «hjelpemiddel». Da kan man både bruke ulike hjelpemidler og bruke det enkelte hjelpemidlet på forskjellige måter, alt med samme plattform. For noen er det en fordel også å ha bare en enhet å ta vare på.

Alle har ulike behov, og hjelpemidlet skal være individuelt tilpasset og bør være det beste valget for den aktuelle brukerens unike behov. Felles løsninger eller plattformer er derfor ikke nødvendigvis det rette valget for alle. Mulighetene en app eller en egen enhet gir er ikke identiske og valget må veies etter behovet som ligger til grunn. Det er da ofte mer konstruktivt å knytte behov til problematikk heller enn diagnose.

Denne todelingen mellom å investere i felles plattformer versus individuelle hjelpemidler representerer et sentralt punkt i innkjøpsprosessen, og ingen kan gi et fasitsvar på når det ene eller andre bør velges. På spørsmål til ansatte ved avlastningsboligen om det burde være en større grad av standardisering, for eksempel at alle som har behov for dagsplanlegger burde få det samme hjelpemidlet, var det stor enighet om det burde de ikke. Brukerne har ulike behov og kompetanser, og vil derfor best kunne hjelpes av forskjellige hjelpemidler. I skolesammenheng var enkelte informanter generelt mer positive til felles plattformer, men det var i prinsipielle diskusjoner mer enn knyttet til brukerne i dette konkrete prosjektet.

Det har vært god faglighet blant de som har prøvd ut utstyr, målene har vært tydelige og hvordan behovskartlegging og innkjøp skal gjøres. Prosjektmedarbeidere har prøvd ut mye av dette tidligere og har jobbet strukturert og ryddig og er kjent med mye av utstyret. Foreldre har også mye kompetanse fra før og det har vært en bevissthet i prosjektet på at det ikke må bli for mye frem og tilbake, særlig knyttet til foreldrene. Det samme hensynet gjelder også for den enkelte brukeren, og det har vært viktig å ha kontroll på utenforliggende faktorer så man minimerer mulige utfordringer.

3.6 Mestringsteknologi og etiske utfordringer

De konkrete teknologiene som er tilknyttet prosjektet er mange og ulike. Det skyldes at de skal fungere for brukere med ulike behov og ulikt funksjonsnivå. Sentrale teknologier som er prøvd ut i prosjektet er:

Witgit Go - Statped presenterer appen som et verktøy hvor du «kan lage egne oppsett for kommunikasjon, stimulering og språkutvikling for personer med behov for alternativ supplerende kommunikasjon» (Statped 2018). Videre spesifiseres det av Normedia (en forhandler av appen) at man også kan bruke den til å «skrive enkle dokumenter med symboler og tekst fra symboltavler» (Normedia 2018). I dette prosjektet er Witgit Go brukt ulikt på forskjellige arenaer, og fungerer til forskjellig bruk ifølge informantene (for eksempel både til å planlegge gjøremål og loggføre aktiviteter i etterkant). Flere informanter etterspør imidlertid større fleksibilitet i hjelpemidlet til blant annet å bytte bilder.

MEMOplanner er et tids- og planleggingshjelpemiddel som gir oversikt over dagens aktiviteter, og som varsler ved start og slutt (Hjelpemiddeldatabasen 2018). Flere av brukerne har prøvd ut dette hjelpemidlet, og det fungerer godt hjemme og i avlastningsboligen. I skolen har det ikke fungert like godt, delvis på grunn av mindre behov for strukturering (dagen er allerede forutsigbar), og delvis på grunn av at bruker blir distraheret av hjelpemidlet. Flere av informantene ønsker å utvide bruksområdet til MEMOplanner, så brukere enklere kan legge til bilder knyttet til turer eller aktiviteter som siden kan formidles.

Timestokken – «Når vanlige tidsbegreper er altfor abstrakte og du ikke forstår når på døgnet det er ved å ta en rask titt på klokken, kan du bruke Timestokken. Timestokken går ut på å gjøre det abstrakte konkret i form av tydelige lysdioder som slukker etter hvert som tiden går» (Abilia, 2018b). Informantene er fornøyde med Timestokken, og flere uttrykker forbauselse over at noe så enkelt kan ha en så positiv effekt. Den har én funksjon, og det fungerer den til, utover det er den såpass enkel at selve teknologien blir uinteressant for brukeren.

MemoAssist – «MemoAssist er en kalenderapp du kan bruke for å gi oversikt, struktur og påminnelser over aktiviteter i løpet av dagen. Du kan legge til bilder, tekst og spille

inn lyd» (Abilia, 2018c). Bortsett fra litt problemer i innkjøringsfasen mener informantene hjelpemidlet fungerer godt og er brukervennlig.

GPS-Såler – En av de hjelpemidlene som er noe omdiskutert er GPS-sålene. I følge forhandleren Cognita (2018) er dette «ett par skosåler med GPS enhet i den ene (...). Omsorgspersoner kan til enhver tid forespørre om hvor personen befinner seg. Dette gjøres enten via en SMS fra en mobiletelefon, fra en app på Androidtelefon eller fra en PC på en web løsning». Det er bare en bruker i prosjektet som har prøvd såler, og da bare på hjemmearenaen. Informanten som fortalte om erfaringene er imidlertid veldig fornøyd og understreker at hjelpemiddelet gir et mye større handlingsrom for foreldrene til å gi brukeren en «trygg» frihet.

Kommunikasjonsbok – Dette er ikke et teknologisk hjelpemiddel, men et hjelpemiddel som er brukt i prosjektet og som har fungert svært godt i hvertfall for en bruker. Rutinen går ut på at skolen skriver ut en dagsplan hver dag som limes inn i boka, og som deretter kan brukes til å holde oversikt.

Hjelpemidler og utstyr i bolig og hjem – Det er flere teknologier og hjelpemidler som er blitt en del av tilbudet i avlastningsboligen gjennom dette prosjektet, og flere prøves også ut hjemme hos brukerne. Det kanskje mest omtalte er **Spyl – og tørk toalettet**, som er installert på et fellesbad i boligen, og i ett av hjemmene. Den fungerer godt i hjemmet, men i noe mer varierende grad i boligen. Noe kan koples til kompetanse hos de ansatte, og noe på hvilke utfordringer den enkelte bruker har. Av andre hjelpemidler er etter hvert styring av lys og en rekke elektrisk utstyr mulig å gjøre fra en iPad, noe som både øker tryggheten og forenkler hverdagen til ansatte. Videre er det installert en alarm hos en av brukerne som har lite språk, og ovnsvakt på komfyren. **MEMOdayplanner** er ifølge Abilia (2018a) en «planleggingstavle som konkret både viser tiden og gir deg en tydelig oversikt over døgnet. Ved hjelp av en lysstøyle (...) eller lyspunkt (...) ser man hvor på dagen man er». MEMOdayplanner er satt opp i avlastningsboligen og viser blant annet hvem som er på vakt til hvilke tidspunkt.

AV1 – er en personlig robot som står i klasserommet som barn og unge med langtidssykdom kan benytte til å se og høre hva som skjer i klasserommet fra telefon eller nettbrett (No Isolation 2018). To slike roboter ble kjøpt inn i prosjektet, men på grunn av for dårlig 4G og WiFi ble det i utgangspunktet ikke mulig å bruke hjelpemidlene som intendert. Etter at nettet på skolene er oppgradert, har imidlertid en av robotene blitt tatt i bruk og har vist seg å være et svært vellykket.

Handi S7/Samsung Galaxy – Handi S7 gir oversikt over dagen, gir påminnelser og hjelper til med struktur (Abilia 2018d). Handi S7 ble i prosjektet lånt ut på en Samsung Galaxy telefon fra hjelpemiddelsentralen. Regelverket hjelpemiddelsentralen må forholde seg til krever imidlertid at smarttelefoner som lånes ut må sperres for en rekke funksjoner, blant annet telefonfunksjon. Bruker, som hadde mobiltelefon i tillegg, syns det ble uheldig å ha to telefoner og hjelpemidlet ble derfor levert tilbake.

Etiske utfordringer – Etiske forhold har vært et tema i prosjektet, og er diskutert i flere sammenhenger. Prosjektet er knyttet til barn og ungdom med sammensatte behov, og det blir kanskje spesielt viktig med en slik brukergruppe at man kontinuerlig kjenner på hvor grensen bør gå, og hvor ivrig man skal være på å innføre hjelpemidler. Her må de involverte være vare på og lytte til eventuell motstand hos enten bruker eller foreldre, så de unngår press. En informant beskriver det som en styrke for prosjektet at noen har sagt stopp og skiftet hjelpemiddel. Det betyr at det går an å si ifra.

Taushetsplikt og personvern setter noen begrensninger for bruk av noe teknologi. Lover og regler har begrenset noe bruk, som GPS-såler. Her må det reflekteres rundt risikoen for den enkelte, og hvilken arena som er den riktige for utprøving. Foreldre kan i større grad enn det offentlige prøve denne type hjelpemidler. Det er dermed ikke sagt at det er ukomplisert for foreldrene å være utprøver. Ingen i prosjektet reagerer negativt på at man må søke om å få prøve ut denne type hjelpemidler. Flere nevner den tilsynelatende motsetningen i at denne type overvåking faktisk fører til større frihet for brukeren. Etikk er et sentralt tema i samtiden, og det knyttes i prosjektet også til spørsmål rundt styringsmulighetene brukerne skal ha over eget liv.

3.7 Organisering, ansvar og informasjon

Som nevnt innledningsvis i avsnitt 3.3 er en av forskjellene mellom barn og unge på den ene siden og voksne og eldre på den andre, at barn og unge forholder seg til flere arenaer, flere overganger og flere støttepersoner. Det har tidligere vært slik at barn og unge blir veldig avhengige av hvor store ressurser som er tilgjengelig og at enkeltpersoner rundt den enkelte blir veldig sentrale. Dersom ansatte ikke føler seg kompetente blir det vanskelig å ta ansvar, noe som kan få negative følger for barnet. Det vil derfor være hensiktsmessig med en mer systemisk inngang, hvor ansvarsfordelingen er tydelig og kjent, og hvor hver enkelt ikke har mer ansvar enn det er mulig å følge opp. I denne ansvarsfordelingen må overganger også dekkes, slik at kompetanse og teknologi følger brukerne mellom skoler for eksempel.

Organisering, ansvarsfordeling og informasjonsspredning er utfordrende, og har vært et tema i dette prosjektet. Et konkret tiltak for å møte den utfordringen, og som oppleves som veldig positivt fra de ansattes hold, har vært å etablere ansvarsgrupper på avlastningsboligen rundt den enkelte brukeren. Ansvarsgruppa skal sikre at kompetansen til bruker er i sentrum, og det å sikre at de som jobber med en bruker også kjenner vedkommende gjør at vurderinger av hvorvidt et hjelpemiddel faktisk fungerer mer treffsikre. Hver ansvarsgruppe ledes av en koordinator.

Det er imidlertid ikke helt avklart at alle har den samme forståelsen av hva ansvarsgruppa er, dette bør konkretiseres. Oppfølgingen av den enkelte bruker bør også være koplet på relevant kompetanse i ansvarsgruppa, enten den er hos koordinator eller noen andre. Hvor ofte ansvarsgruppa har møter eller hvor tett

oppfølgingen er bør henge sammen med behov, og oppfølging bør skje der hvor barnet er. Det å få informasjon ut til alle blir enklere i faste og mindre grupper som ansvarsgruppene er, og informasjonen er da i tillegg relevant for alle som får den. Med barn som er i boligen hver fjerde helg og ansatte som jobber hver tredje helg så skal det litt til å koordinere dette uten disse ansvarsgruppene.

Ansvarsgruppene er avhengige av å ha koordinatorene som fungerer godt, så opplæring av koordinatorene, tydelig definisjon av hva en ansvarsgruppe er og en felles forståelse for hva det er og hvilket ansvar det innebærer må etableres. Det er utfordringer rundt den enkelte bruker knyttet til ansvar for innkjøp, opplæring og oppfølging som må løses. I tillegg bør det avklares hvem som skal koordinere rundt de som ikke har helsetjenester, men som trenger støtte.

Det er også en del praktiske oppgaver knyttet til montering og installering av hjelpemidler i hjemmet og avlastningsboligen. Hvem som har ansvar for det kommer an på hvilken type hjelpemiddel det er snakk om. Byggansvarlig kan ta noe, for andre ting kan det være behov for å leie inn kompetansen, i enkelte tilfeller hjelper produsenten til, eller så kan hjelpemiddeltekniker i noen tilfeller være aktuelt.

Når det gjelder vedlikehold og reparasjoner kommenterer flere av informantene at helsearbeidere ofte mangler tilstrekkelig IKT-kunnskap, så dersom noe slutter å fungere vil det være behov for ekstern assistanse med IKT-kunnskap. Som det er nå sendes hjelpemidler på utlån fra hjelpemiddelsentralen tilbake til dem, og da kan det flere uker før hjelpemiddelet er tilbake. Med brukere som liker forutsigbarhet og rutiner er dette uheldig. Det understrekes at å overlate dette til noen som kun har IKT-kompetanse, som verken har helsekompetanse eller lærerkompetanse også er uheldig. Dette er i noen grad tatt tak i fra skolene, som jobber med å kople lærerkompetanse og IKT-kompetanse tettere. Det kan også være en vei å gå innen helse- og omsorg, dersom man evner å kople helsekompetanse og IKT-kompetanse er man bedre rustet både til anskaffelser og reparasjoner.

3.8 Kompetanse og opplæring

Et sentralt tema i prosjektet og denne evalueringen har vært kompetansen de ulike aktørene i prosjektet har, både brukere, deres pårørende, og de som jobber med brukerne på de ulike arenaene. Kompetanse henger sammen med hvilke hjelpemidler som brukes, og hva som oppleves som utfordrende med de ulike hjelpemidlene henger sammen med nettopp kompetansen. Brukerens behov er fortsatt i sentrum, men det må også tas hensyn til graden av støtte i omgivelsene.

Det er fortsatt en god del ansatte både i helsevesen og i skolen som har relativt lav teknologikompetanse, og teknologi har hittil vært lavt prioritert i både helse- eller lærerutdanningene. Det kan trolig danne bakteppet til den holdningen en del ansatte både i avlastningsbolig og på skolene i prosjektet har til sin egen teknologikompetanse.

Flere av informantene synes de selv har mangelfull teknologisk kompetanse og sier at det kan oppleves som utfordrende med nye teknologiske hjelpemidler. Ved nærmere ettersyn og oppfølgingsspørsmål kan det virke som om den oppfatningen i stor grad er knyttet til en forestilling om at teknologien er vanskeligere å mestre enn den viser seg å faktisk være. Flere savner mer opplæring og muligheter til å prøve nytt utstyr på egen hånd før det skal tas i bruk. Når vi i intervjuene går mer konkret inn på hvilke hjelpemidler de synes er spesielt krevende kommer det frem at dette i stor grad dreier seg om oppstartsproblematikk og ikke så mye bruk. Når et hjelpemiddel først er tatt i bruk og benyttes jevnlig melder informantene ikke om særlige utfordringer, og er mye mer opptatt av de positive effektene av hjelpemidlet.

Dersom ansatte bruker hjelpemidlet for sjeldent kan det være vanskelig både å etablere og opprettholde kompetansen, noe som kan fungere bedre med etablerte ansvarsgrupper, siden de ansatte da får faste brukere de jobber på og ergo slipper å forholde seg til mange brukeres hjelpemidler. Ansatte rapporterer også at det er enklere å ta i bruk nye hjelpemidler dersom de kommer på en allerede kjent plattform. Ingen av informantene bruker imidlertid argumentet om at teknologien er for krevende, og understreker at det er behov for ulike hjelpemidler til brukernes ulike behov. Brukernes behov trumfer ansattes kompetanse eller eventuelt manglende kompetanse.

Foreldre/foresatte rapporterer i større grad å ha et greit teknisk kompetansenivå, og melder også om god tilgjengelighet til opplæring og støtte gjennom prosjektet ved behov. Flere har hatt opplæring på konkrete hjelpemidler i tillegg til hjemmebesøk og oppfølging. De understreket at det er viktig å bli fortrolig med teknologien med en gang man får hjelpemidlet i hus dersom det skal bli tatt i bruk.

Når brukeres kompetanse ble diskutert på generell basis, var et gjennomgående poeng at «det tar lang tid før brukeren er tilvent». Mange av de som tradisjonelt sett er brukere av avlastningsboligen har et stort behov for rutiner og forutsigbarhet, noe som selvsagt kan føre til at nye ting er tidkrevende å innføre. Det nær sagt oppsiktsvekkende i intervjuene var at ingen rapporterte om særlige problemer knyttet til brukernes kompetanse rundt de teknologiske hjelpemidlene. Derimot var det gjennomgående at brukerne tar teknologien veldig kjapt og er veldig positive. Utfordringen kan være at brukere ikke selv kan ha fri tilgang til hjelpemidlet fordi programmer kan bli avinstallert, enheten kan bli ødelagt, eller det kan være utfordringer knyttet til stimuli av trykking på knapper, siden trykking fører til en respons.

På spørsmål om de har fått nødvendig hjelp og assistanse knyttet til hjelpemidlene var informantene enige om at det fremsto som tilgjengelig gjennom prosjektet. På tross av det etterspurte flere mer opptrening og oppfølging, og syntes egen kompetanse var for lav. Informantenes syn på betydningen av opplæring varierer noe avhengig av hvilken arena de er på og mestringsnivået man antar brukeren har. Flere peker imidlertid på at det på alle arenaer bør være en person med god IKT-kompetanse.

3.9 Kommunikasjon i prosjektet

Et av de temaene det ble spurt om i intervjuene var hvordan de involverte opplevde kommunikasjonen særlig mellom avlastningsbolig, hjem og skole, men også knyttet til kommunikasjonen ut mot andre aktører og samarbeidskommunene.

Spredning av kunnskap og erfaringer fra prosjektet på et mer overordnet nivå har blant annet skjedd ute på rektormøter, gjennom kommunehelsetjenesten, eget fagnettverk for teknologi og en felles fagdag er gjennomført, og en ny er planlagt. Det har også vært møter med koordinerende enhet og prosjektet har hatt jevn kontakt med hjelpemiddelsentralen. Denne evalueringsrapporten blir også gjort tilgjengelig som en del av formidlingen. I tillegg har styringsgruppa koordinert og bidratt i dette arbeidet, hvor prosjektgruppa kan ta kontakt for råd og veiledning på aktuelle saker i prosjektet, som i sin tur kan drøftes videre og sjekkes ut.

Betydningen av samarbeid og kommunikasjon er understreket av flere, og at det er viktig å vite hva som skjer på de ulike arenaene og hva brukerne opplever. Dersom nye rutiner eller hjelpemidler innføres ett sted bør de andre vite dette så de kan følge opp. Likeledes bør det formidles om et hjelpemiddel ikke lenger brukes. Hjelpemidler er et eget felt på rapporten som skrives daglig ved avlastningsboligen, hvor det skal rapporteres om hjelpemidlet er brukt.

Samarbeid og kommunikasjon mellom foreldre/foresatte og henholdsvis avlastningsbolig og skole virker å være tett og hyppig, noe som betraktes som viktig og riktig. Både bolig og skole er svært positive til foreldre/foresattes kompetanse, inkluderings- og kommunikasjonsegenskaper. Samarbeidet mellom skole og avlastningsbolig meldes også som å være god fra begge sider. Boligen får tilbakemeldinger gjennom kommunikasjonsbøker eller logg, og ser hva som er gjort gjennom dagen. Holdningen virker å være at kommunikasjonsrutinene fungerer fint, og dersom det er noe spesielt eller nødvendig så kan man ringe hverandre.

3.10 Effekter av prosjektet

Å lære inn ting tar normalt sett for enkelte brukere veldig lang tid, og innkjøring av hjelpemidler kan derfor ta lang tid. For eksempel ble det jobbet med kommunikasjonsboka i flere år før det fungerte for en av brukerne. Enkelte brukere trenger tid og mange repetisjoner før hjelpemidlet fungerer etter intensjonen. Men det understrekes samtidig at det er nødvendig å prøve lenge, siden det kan løsne etter lang tid.

Teknologiske hjelpemidler til brukerne i dette prosjektet har imidlertid så langt vist seg å ha en mye kortere introduksjonsfase. Fordelen med teknologi er at det å trykke på knapper i seg selv oppleves som positivt, og at det derfor også kan oppfattes som

lystbetont å trykke på bestemte knapper som har en funksjon. Flere av informantene melder at brukerne oppleves som nysgjerrige og ikke redde for å prøve.

En av grunnene til at teknologiske hjelpemidler fungerer så godt blant denne type brukere er at de ofte bruker visuelle virkemidler, noe informantene mener kommuniserer godt med brukerne. Av konkrete effekter av hjelpemidlene i prosjektet er blant annet bedret kommunikasjon nevnt. Et eksempel er et hjelpemiddel som har ulike bilder hvor bruker kan velge mellom flere alternativer. For en bruker uten språk kan dette være et stort kommunikasjonsfremskritt. Uten språk blir det lett mye frustrasjon, og dette konkrete hjelpemidlet har ført til mindre frustrasjon. Det kan også ha positiv betydning for brukerens relasjoner både til ansatte og andre brukere. Dersom det er mulig å være i forkant av problemer heller enn å løse dem fører det til mindre frustrasjon og konflikt.

En annen effekt som er rapportert i intervjuene er større grad av selvstendighet og trygghet. Teknologien gir trygghet og forutsigbarhet – du har en stemme eller nedtelling som er helt konkret. Med fungerende hjelpemidler opplever brukerne en større grad av selvstendighet, noe som svarer godt til en av motivasjonene bak prosjektet, nemlig å tilrettelegge for at brukerne på sikt i størst mulig grad skal kunne klare seg i egen leilighet. Mestring er noe vi alle trenger, og teknologien og hjelpemidlene kan bidra til en følelse av mestring som reduserer frustrasjonen. Dette senker også konfliktnivået mellom bruker og informant siden informanten kan mase og bestemme mindre. Dette har også dempet motviljen brukeren kan ha mot ikke planlagte ting og hendelser.

Struktur var rapportert å være en av hovedutfordringene de utvalgte hjelpemidlene skulle være rettet mot. Å forstå tid, når ting skal skje og hvor lenge det skal pågå er utfordrende for mange. Hva er «snart»? Denne utfordringen rapporterer informantene at er veldig godt hjulpet av mestringsteknologien i prosjektet. Flere av hjelpemidlene handler om planlegging i forkant av aktiviteten, nedtelling underveis og loggføring i etterkant. Dette er noe som har vært nyttig for struktur, forutsigbarhet og ikke minst forståelsen av tid.

Brukerne må møtes på sine behov og de ønsker ofte en stor grad av forutsigbarhet. Samtidig var noen av informantene også opptatt av at flere av brukerne trenger å øve på spontanitet, og jobbet bevisst med det. Nye ting trenger ikke oppleves som negativt, og kan også være interessant og spennende for brukerne. Da er det vesentlig at hjelpemidlene er fleksible så de kan presentere nye ting, som nye bilder av enten personer eller aktiviteter for eksempel.

Til en viss grad er sosiale situasjoner og relasjoner hjulpet av hjelpemidlene. Konkrete situasjoner som er nevnt, er for eksempel knyttet til venting, som tidligere kunne føre til frustrasjon fordi det var vanskelig for de rundt brukeren å formidle og for brukerne å forstå hvor lang tid ville ta. Ventingen kunne da føre til friksjon. Mestringsteknologien

innebærer ikke nødvendigvis en direkte bedret sosial relasjon mellom brukerne og andre, men snarere mindre frustrasjon og friksjon, kanskje særlig overfor ansatte. Med det rette hjelpemidlet kan brukere bli svært tålmodige, og det kan i større utstrekning legges opp til aktiviteter sammen med andre. Det er ikke bra for brukerne å være uten kontakt med andre barn, og gjennom å være med likesinnede, oppleves også et fellesskap gjennom å ha de samme hjelpemidlene. Informanter mener blant annet å erfare en positiv språkutvikling hos enkelte etter mer samvær med andre barn med lignende behov.

Overganger kan være utfordrende og brukerne bør varsles når noe skal avsluttes og noe annet skal begynne. At dette fungerer godt kan påvirke dagsformen i stor grad. Hjelpemidlene fungerer godt også i disse situasjonene, og fører til forutsigbarhet og formidler tid på en forståelig måte, gjennom nedtelling. Overganger av større format, som mellom skoler eller skole-arbeidsliv er utfordrende, men kan med god veiledning, overføring av hjelpemidler og assistanse bli godt hjulpet. Å spre relevant informasjon om både rutiner og hjelpemidler er generelt viktig.

Informantene til denne evalueringen har vært opptatte av brukernes økte mestring på forskjellige arenaer, og økonomiske effekter har i liten grad vært i fokus i intervjuene. Det er likevel viktig å påpeke at det er store potensielle besparelser som ligger i å anvende teknologi for å løse utfordringer brukerne vil møte fremover.

4. OPPSUMMERING OG ANBEFALINGER

Gjennom å kople erfaringene formidlet av informantene til etablert kunnskap på feltet, vil vi avslutningsvis summere opp tentative svar på de problemstillingene presentert i avsnitt 1.2. og komme med noen anbefalinger for videre arbeid.

4.1 Oppsummering

Det overordnede spørsmålet som ble stilt var:

Hvordan har Steinkjer kommunes Mestringsteknologiprojekt fungert?

Det korte svaret er at prosjektet har fungert godt. Prosjektet bærer preg av å bygge på tidligere erfaringer og er både planlagt og gjennomført med god styring og kommunikasjon mellom de mange involverte partene. Det er åpenbart at både Steinkjer kommune og samarbeidskommunene kan hente lærdom og overføre erfaringer fra dette prosjektet både til lignende prosjekter, men også til å utarbeide rutiner. Særlig god planlegging i forkant av prosjektet, etablering av tydelige mål med prosjektet og involveringen av de mange aktørene som spiller en rolle i livene til barna dette dreier seg om er suksessfaktorer.

For å kunne besvare det overordnede spørsmålet ble det formulert noen underproblemstillinger:

a) Hvordan opplever støtteapparatet rundt brukerne situasjonen før og etter innføring av mestringsteknologi?

Det varierer i hvor stor grad dette prosjektet har endret livssituasjonen til brukerne som følge av innføringen av mestringsteknologien. For en av brukerne var det eneste hjelpemiddelet formidlet gjennom prosjektet en telefon som ble levert tilbake, så for denne brukeren har nok ikke situasjonen endret seg. De pårørende som stilte til intervju var imidlertid fortsatt veldig positive til prosjektet og understreket at de gjerne prøvde andre teknologier om det skulle bli aktuelt. For de to andre brukerne kan vi konkludere med at situasjonen på flere områder er bedret etter innføringen av mestringsteknologien. Det er ulike hjelpemidler som blir trukket frem fra de forskjellige arenaene, noe som henger sammen med at behov og teknologi også varierer noe mellom arenaene. Teknologi knyttet både til kommunikasjon, tid og struktur og GPS-sålene ble trukket frem som hjelpemidler som på ulike måter senket friksjonen i samhandlingssituasjoner, i stor grad bedret brukernes forståelse av og toleranse for overganger og ventesituasjoner, og førte til større mestring og selvstendighet for brukerne.

b) *Hvordan oppleves samhandlingen og kommunikasjonen i tiltakskjeden, hva fungerer og hva kan bedres?*

Informantene melder gjennomgående om god kommunikasjon i prosjektet. Særlig trekkes kommunikasjonen med foreldrene frem som både viktig og god fra skolene og avlastningsboligen. Det er også flere som understreker at det er foreldrene som har «siste ord» når det gjelder prioriteringer og avgjørelser som angår barnet, og understreker at de må holdes oppdatert. Som nevnt i avsnitt 3.3 er skolene den minst integrerte av de tre arenaene, noe som også gjenspeiles i styringsgruppa og oppvekststavedelingens involvering der. Det pekes på ulike årsaker til at skole- og oppvekst i mindre grad er inkludert, og det understrekes samtidig fra samtlige hold at dette er uheldig. Når det gjelder kommunikasjonen mellom kommunene oppleves den som god og tilstrekkelig, noe som kanskje også skyldes den noe begrensede deltakelsen til de andre kommunene. Spredning av erfaringer fra prosjektet er formidlet i flere kanaler, og det er gode rutiner for kommunikasjon innad i helsesektoren. Ett av områdene som er trukket frem i forbindelse med kommunikasjon som en åpenbar gevinst av dette prosjektet er samarbeidet med hjelpemiddelsentralen. Ikke bare har det tette samarbeidet ført til gode løsninger for brukerne, det har også gitt hjelpemiddelsentralen viktig kunnskap om erfaringer brukerne gjør seg de vanligvis ikke hører om.

c) *Har innføringen av mestringsteknologi ført til etiske eller andre utfordringer?*

Det er nær sagt åpenbart (og gjort rede for i avsnitt 3.6), at det vil være etiske utfordringer knyttet til et prosjekt som er rettet mot barn og unge med sammensatte behov. Samtidig er de involverte i prosjektet erfarne og godt kjent med reglement og rutiner rundt de fleste forhold, og kanskje særlig er foreldrene i dette prosjektet en ressurs som er bevisst betydningen av personvern for denne brukergruppa. Det er samtidig i alles interesse å gi brukerne hjelpemidler de vil ha nytte av, og avveininger er gjort mellom nytten av hjelpemidler og mulige personvernutfordringer.

GPS-sålene, som kanskje er det hjelpemiddelet som etisk sett er mest problematisk på grunn av personvern, gir brukeren mer frihet og trolig en opplevelse av en større grad av autonomi. Sålene viser å ha en veldig positiv effekt på utfordrende situasjoner på hjemmearenaen, og også andre arenaer kunne tenkt seg å fått prøve dette hjelpemiddelet. Det er imidlertid ikke åpenbart at erfaringer fra hjemmearenaen verken kan eller skal overføres til andre arenaer når det gjelder denne type teknologi. Snarere vil vi oppfordre til grundige diskusjoner rundt temaet.

Et tema som ble diskutert i forkant av denne evalueringen, er mulige etiske implikasjoner av at ansatte i helse- og omsorgssektoren og skole- og oppvekst «reserverer seg» mot teknologiske hjelpemidler fordi de mener de ikke har den nødvendige teknologisk kompetansen. Dersom det var tilfellet ville det klart ha vært etisk problematisk om ansatte ikke tilbød brukerne de beste hjelpemidlene fordi de tok

mer hensyn til sine egne utfordringer enn brukernes. Dette temaet har ikke vært direkte adressert i intervjuene, men det har vi heller ikke funnet nødvendig. Det er enighet på alle arenaer om at brukernes behov er det viktigste, og trumfer andre hensyn. Selv om flere av de ansatte snakker ned sin egen teknologiske kompetanse, viser det seg ved nærmere ettersyn at utfordringer knyttet til hjelpemidlene ikke skyldes manglende kompetanse hos de som jobber med brukerne. I grove trekk skyldes det enten at brukeren ikke kan ha fri tilgang til hjelpemiddelet, at hjelpemiddelet ikke åpner for at nødvendige tilpasninger kan gjøres lokalt, eller at behovet er ulikt på forskjellige arenaer.

4.2   Anbefalinger videre

Avlastningsboligen

I og med at en av de uttalte målsettingene i prosjektet var å forberede brukerne til de skal flytte i egen bolig, er selve avlastningsboligen en viktig del av prosjektet. I de intervjuene som er gjennomført i tilknytning til denne evalueringen, har boligen havnet litt i skyggen av andre gjøremål og praksiser som er sentrale i livene til brukerne.

Vi vil anbefale en noe større oppmerksomhet rundt selve boligen, og mestring hos brukerne av ulike teknologier i boligen som kan gi større selvstendighet med tanke på at de skal flytte i egen bolig på litt sikt.

Videre sitter vi også igjen med et inntrykk av at andre aktører som kan dra nytte av erfaringer og teknologi knyttet til avlastningsboligen, ikke til fulle har benyttet seg av tilbudet boligen representerer. Hva det skyldes er ikke klart, men det virker åpenbart at det er mulige gevinster her som ikke er realisert både innad i Steinkjer kommune og for samarbeidskommunene.

Barn og unge, andre behov og løsninger

Prosjektet har vært tydelig på at barn og unge har andre behov enn voksne og eldre, og at det derfor må jobbes annerledes med å finne løsninger enn hos eldre brukere av velferds-/mestringsteknologi. Dette vil vi gjerne anbefale at en viderefører både gjennom å ferdigstille behovskartleggingsskjemaet (hvor behov på skolearenaen også inkluderes), og prøver det ut i større omfang. Det kan også sikre at det kognitive aspektet blir viet tilstrekkelig oppmerksomhet. Det vellykkede samarbeidet med hjelpemiddelsentralen kan også knyttes til dette punktet, og er åpenbart et effektivt virkemiddel mot mislykkede anskaffelser.

Ikke teknologi isolert

Prosjektet har synliggjort at en vellykket innføring av mestringsteknologi ikke dreier seg om teknologien isolert sett. Hvorvidt en teknologi fungerer etter hensikten er selvsagt avhengig av at selve hjelpemidlet virker, men for at en innføring skal være vellykket må teknologien også fungere i systemet rundt brukeren, eksempelvis må enkelte hjelpemidler ha sammenhengende internettdekning. I tillegg må alle brukerne i

systemet, både barn og unge og de som bistår dem få teknologien til å fungere for seg. Konteksten teknologien skal brukes i, og hvem som skal bruke den, er med andre ord avgjørende for om teknologien fungerer. Vi vil anbefale en videre bevissthet rundt en slik kontekstuell tilnærming videre i prosjektet.

Felles plattform eller unik teknologi?

I evalueringen har vi sett en tydelig todeling i type teknologi, enten teknologi basert på allment tilgjengelige plattformer, som iPad eller Android-telefoner, eller så er teknologien et hjelpemiddel spesielt utviklet for å møte ett bestemt behov. Denne todelingen er et utgangspunkt man må ta hensyn til når man skal finne det hjelpemidlet som best møter brukerens behov. Optimal behovsdekning er utvilsomt viktig, men det er igjen et spørsmål om systemet rundt brukeren og konteksten hjelpemidlet skal brukes i. Faktorer som bør vurderes i tillegg er brukerens muligheter for hjelp og assistanse i nærheten, investeringskostnader både i økonomisk forstand og når det gjelder omfanget av opplæring både av bruker og «brukere» rundt brukeren, eventuelle følelser av annerledeshet eller utenforskap hos bruker, og hvilke muligheter teknologien har for oppdateringer eller videreutvikling.

Bruker i sentrum

Dette prosjektet har på mange områder og fra mange informanter understreket budskapet om at bruker skal være i sentrum. Det har vært et prinsipp i organiseringen av prosjektet, hvem som er deltakende, hvilke teknologien som skal anskaffes, hvilke behov som skal møtes og hvilken kompetanse som trengs. Det er trolig en sentral suksessfaktor, og mye av grunnen til at både foreldre og ansatte i bolig og skole ser nytten i dette prosjektet og er så positive til effektene.

LITTERATURLISTE

- Aardalen, Brita, Moen, Anne, og Gjevjon, Edith, R. (2016): Fra vevstol til nettbrett. Helsepersonells vurderinger av teknologi som et hjelpemiddel i forebygging av funksjonssvikt hos hjemmeboende eldre. *Nordisk Sygepleieforskning* 6(4):298-310.
- Abilia (2018a). *MEMOdayplanner*. Hjemmeside. Lastet ned 20.03.18.
<http://www.abilia.com/nb/produkt/memodayplanner-3-24-timers-versjon>
- Abilia (2018b). *Timestokken*. Hjemmeside. Lastet ned 20.03.18.
<http://www.abilia.com/nb/produkt/timestokken-20-minutter>
- Abilia (2018c). *MemoAssist*. Hjemmeside. Lastet ned 20.03.18.
<http://www.statped.no/fagomrader-og-laringsressurser/finn-laringsressurs/sammensatte-larevansker/memoassist/>
- Abilia (2018d). *Handi Note*. Hjemmeside. Lastet ned 03.04.2018.
<http://www.abilia.com/nb/produkt/handi-s7>
- Ausen, Dag, Svagård, Ingrid, Øderud, Tone, Sørensen, Elisabeth og Stanarevic, Marija (2016): *Selvstendig, trygg og aktiv i Larvik. Erfaringer fra velferdsteknologiprojektet i Larvik kommune*. SINTEF Rapport A27871.
- Ausen, Dag, Lauvsnes, Marte og Konstante, Rita (2015): *Helsehus og velferdsteknologi – forstudie. Behov og mulighetsrom for Aukra og Rauma kommuner*. SINTEF Rapport A27023.
- Branstad, Are (2015): *Innovasjon i velferdsteknologi. Samarbeid i et nytt marked*. HBV Skriftserie nr. 22.
- Cognita (2018). *SAFECALL SL14 – skosåle*. Hjemmeside. Lastet ned 20.03.18.
<http://www.cognita.no/produkt/654>
- Dawe, Melissa (2006): *Desperately Seeking Simplicity: How Young Adults with Cognitive Disabilities and Their Families Adopt Assistive Technologies*. CHI 2006 Proceedings. April 22-27, Montreal, Quebec, Canada.
- Hjelpemiddeldatabasen (2018). *MEMOplanner*. Hjemmeside. Lastet ned 03.04.2018.
<http://www.hjelpemiddeldatabasen.no/r11x.asp?linkinfo=54079>
- Kurtze, N. og Hem, K-G. (2009) *Utrednings – og forskningsprosjekt om hjelpemiddelformidling, tilrettelegging og rehabilitering som fag- og forskningsfelt*. SINTEF Rapport 60G012. Lastet ned 11.04.2018.
<http://www.kunnskapsbanken.net/wp-content/uploads/2016/08/Sintef-rapport-Hjelpemiddelformidling-2009-09-01.pdf>
- No Isolation (20108). *Møt AV1*. Hjemmeside. Lastet ned 03.04.2018.
<https://www.noisolation.com/no/av1/>

Normedia (2018). *Widgit Go*. Hjemmeside. Lastet ned 20.03.18.

<https://www.normedia.no/products/widgit-go>

Røhne, Mette, Ausen, Dag, Larsen, Inger og Solberg, Elisabeth (2016): Trygghets- og mestringsteknologier i Bergen. Erfaringer fra velferdsteknologiprojektet i Bergen kommune. SINTEF Rapport A27916.

Söderstrøm, Sylvia (2009): *Ungdom, teknologi og funksjonshemming: En studie av IKTs betydning i dagliglivet til ungdommer som har en funksjonsnedsettelse*. Ph.d. ved Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap, NTNU.

Statped (2018). *Widgit Go*. Hjemmeside. Lastet ned 20.03.18.

<http://www.statped.no/fagomrader-og-laringsressurser/finn-laringsressurs/ask/widgit-go-app/>